

کارآمدی سازوکارهای ایجادشده توسط مسئولان آموزش و پرورش استان گیلان در دستیابی به شاخص‌های توسعه، خودکفایی و پیشرفت بر اثر تحریم

احمد هدایت پناه شالدهی

ahmad.hedayatpanah@gmail.com

داود مصطفی پور

mostfapour.d@gmail.com

هدف اصلی این تحقیق، کارآمدی سازوکارهای ایجادشده توسط دست اندکاران آموزش و پرورش، در دستیابی به شاخص‌های توسعه، خودکفایی و پیشرفت در ساحت اقتصادی و حرفه‌ای در اثر تحریم از دیدگاه مدیران مدارس گیلان است. روش تحقیق از نوع نسبتاً ترکیبی است، نمونه آماری در بخش کیفی ۱۸ نفر و در بخش کیفی ۵۲۱ نفر بود. برای تهیه ابزار، از جلسات کانونی استفاده شد. ابزار مورد نظر، پرسشنامه‌ای مشتمل بر ۶۴ پرسش، حول اهداف و فرضیه‌های تحقیق بر مبنای ساحت‌های سند تحول بنیادین و سازوکارهای انجام شده در اثر تحریم و ۱۶ پرسش در زمینه اطلاعات اقتصادی درباره کشور حول برخی شاخص‌ها طراحی گردید. برای نمونه گیری کیفی این طرح، از روش هدفمند مطلوب و در بخش کمی از روش نمونه گیری احتمالی استفاده شد. از روش‌های آماری همانند آمار توصیفی و آمار استنباطی ناپارامتریک مثل آزمون من ویتنی و خطای استاندارد غیرفاسلۀ ای استفاده گردید. مهم‌ترین نتایج حاصله این است که مدیران مدارس گیلان، به کارآمدی سازوکارهای ایجادشده در استان به میزان ۸۹.۶ درصد باور داشتند. مقایسه نشان داد بین کارآمدی سازوکارهای ایجادشده توسط دست اندکاران آموزش و پرورش در دستیابی به شاخص‌های توسعه خودکفایی و پیشرفت در اثر تحریم از دیدگاه مدیران زن و مرد گیلان تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

واژگان کلیدی: تحریم، توسعه، کارآمدی، آموزش و پرورش، گیلان.

مقدمه

از همان روزهای نخست پیروزی انقلاب، وقتی غربی‌ها متوجه شدند که ایران می‌خواهد استقلال همه‌جانبه داشته باشد و وابسته به کشور دیگری نباشد، شروع به برنامه‌ریزی برای سقوط آن نمودند. چون «حفظ استقلال برپای خود ایستادن کشورهای اسلامی بخصوص ایران انقلابی و مستقل، باب میل جوامع غربی نیست، زیرا از بد و پیروزی انقلاب به محض اینکه ادراک نمودند که ایران مستعمره آن‌ها نخواهد بود، با تحمیل جنگ تحمیلی و دهها روش دیگر تلاش کردند که به ایران صدمه بزنند یا انقلاب را ساقط کنند. آخرین ترفندی که به آن متصل شده‌اند تحریم به طرق مختلف به ویژه اقتصادی است. تحریم^۱ در اصطلاح رایج تدابیر قهرآمیزی است که توسط کشور یا گروهی از کشورها علیه کشوری که به قوانین بین‌المللی تجاوز نموده و یا از معیارهای اخلاقی مقبول، تحظی کرده باشد». (اعتمادی و همکاران، ۱۳۹۲). اگرچه تحریم؛ به معنای حرام کردن، ناروا شمردن (معین، ۱۳۶۳) آمده. اما هدف تحریم‌هایی که بر تجارت و امور مالی یک کشور اعمال می‌شوند، تأثیرگذاری بر رفتار دولت آن کشور است، این تحریم‌ها همواره به شکل غیرمستقیم و از طریق اعمال فشارهایی است که بیشتر مردم عادی آن کشور را تحت تأثیر قرار می‌دهد تا به این هدف دست پیدا کنند. (کریمی و همکاران، ۱۴۰۰). اما تحریم علیه ایران با تعاریف معیارهای اخلاقی مناسبی ندارد. زیرا؛ تحریم‌ها علیه ایران به مجموعه اقداماتی از سوی قدرت‌های جهانی اطلاق می‌شود که برای وادار کردن کشورمان به انجام ندادن عملی به کار گرفته شده است. (اطلاعات، ۱۳۹۹). در همین راستا، «ایران پس از وقوع انقلاب اسلامی، پس از تسخیر لانه جاسوسی توسط دانشجویان پیرو خط امام (ره) همواره مورد ممنوعیت‌های تجاری بوده است. آمریکا تمام دارایی‌های متعلق به بانک مرکزی و حکومت ایران را که بالغ بر ۱۲ میلیارد دلار می‌شد مسدود کرد.» (بیات، ۱۳۹۱) عمدۀ تحریم‌ها علیه ایران بعد از اشغال لانه جاسوسی آمریکا در تهران شکل گرفت، بعدها بر سر برنامه هسته‌ای ایران شدت بیشتری گرفت. برنامه هسته‌ای ایران از سال ۱۳۸۵ و به دنبال ارجاع پرونده کشورمان از آژانس بین‌المللی انرژی اتمی به شورای امنیت، با تحریم‌های مختلفی مواجه شد. تحریم‌های علیه ایران را از لحاظ فنی می‌توان به ۴ دسته کلی تقسیم‌بندی کرد: ۱- تحریم‌های چندجانبه، مانند تحریم‌های شورای امنیت سازمان ملل، ۲- تحریم‌های اتحادیه

1. Boycott

اروپا،^۳ تحریم‌های تک جانبه از سوی کشورهای مختلف مانند ایالات متحده^۴ - تحریم‌های کنگره آمریکا.. گفتنی است نخستین تحریم جامع سراسری علیه ایران، تحریم دولت بریتانیا علیه کشورمان به منظور واکنش در برابر انتخاب دکتر محمد مصدق به وزارت بود که هدف ملی سازی صنعت نفت را دنبال می‌کرد. آمریکا نیز در سال ۱۹۸۰ تحریم‌های اقتصادی وسیعی را در واکنش به تصرف لانه جاسوسی علیه ایران وضع کرد. این شرایط ادامه پیدا کرد تا در سال ۱۹۹۵، بیل کلیتون رئیس جمهور وقت آمریکا اقدام به وضع تحریم‌هایی کرد که به موجب آن شرکت‌های نفتی آمریکایی از سرمایه‌گذاری در طرح‌های نفت و گاز ایران منع شده بودند و همچنین روابط بازارگانی با ایران نیز یک جانبه قطع شد. (روزنامه اطلاعات، ۱۳۹۹). سیاستمداران آمریکایی معتقدند که تحریم‌ها برای مردم ایران نیست، اما برخلاف آن‌ها رسانه‌های آمریکایی بارها اعلام کردند که این تحریم‌ها نه تنها اقتصاد، بلکه جامعه و محیط زیست ایران را هم هدف قرار داده‌اند. ۱۷ آبان ۱۳۹۶ بود که ایالات متحده آمریکا رسم‌آور تحریم‌های خودش را علیه ایران آغاز کرد. این موضوع پیامدهای زیادی در حوزه اقتصاد ایران داشت؛ ارزش ریال به شدت کاهش پیدا کرد، قیمت برخی محصولات گران شد، واردات برخی هواپیماها به ایران ممنوع شد و گزارش‌هایی که در سال اخیر توسط رسانه‌های خارجی مثل نیویورک تایمز، واشنگتن پست و ... منتشر شده نشان می‌دهد که این تحریم‌ها روی بخش‌های دیگر زندگی روزمره مردم ایران هم تأثیر گذاشته است. به عنوان مثال؛ دارو محصولی انسان دوستانه که تحریم شد. یکی از اولین مسائلی که رسانه‌های خارجی به آن اشاره کردند، عدم واردات برخی داروها به ایران به دلیل وجود تحریم‌ها بود (خلعتبری، ۱۳۹۸).

خودکفایی^۱، پیشرفت^۲، رشد^۳ و توسعه^۴

تحریم‌های آمریکا اگرچه به اقتصاد کشور فشار وارد کرده، اما در برخی حوزه‌ها نیز افزایش توانمندی و خودکفایی ما را به همراه داشته است. (محمدی، ۱۳۹۸). به نوشته یک نشريه آمریکایی، ایران اگرچه از سال‌های قبل با تحریم‌های آمریکا مواجه بوده و در قیاس با دیگر کشورهای منطقه خلیج فارس، بودجه دفاعی بسیار کمتری دارد، اما توانسته به پیشرفت‌های قابل توجهی در عرصه

-
1. Economic self
 2. Progress
 3. Growth
 4. Development

فناوری‌های نظامی دست یابد. (خبرگزاری میزان؛ ۱۳۹۸). در این راستا، صنعت به دلیل دارا بودن پیوندهای قدرتمند با دیگر بخش‌های اقتصادی، در مقایسه با دیگر حوزه‌های مولد به بخشی رهبری کننده در این عرصه تبدیل شده است و به عنوان محرك اصلی رشد، موفقیت و نوآوری کشورها، می‌تواند در توسعه یافتنگی و ارتقای سطح رفاه ملی اثربخش باشد. مهم‌ترین شاخص پیشرفت اقتصادی و توسعه یافتنگی بدون شک به جایگاه صنعت و معدن هر کشوری بازمی‌گردد (خلعتبری، ۱۳۹۸). پایگاه «امریکن هرالد تریبیون»، در یادداشتی به موضوع انقلاب اسلامی در ایران در ۴۱ سال گذشته پرداخته و تأکید می‌کند این انقلاب به رغم فشارها و کارشکنی‌های متعدد، تحریم‌ها به کار خود ادامه می‌دهد و همچنان استوار بوده و از موفقیت و یکپارچگی بی‌نظیری برخوردار است نسخه آمریکایی «نشان اینترست^۱» که از سوی اندیشکده‌ای به همین نام منتشر می‌شود و از نشریات صاحب‌نام غربی در حوزه سیاست خارجی و امنیتی به شمار می‌رود، در مقاله‌ای به قلم «مایکل روین^۲» دانشمند در زمینه علوم رایانه، اهل اسرائیل، به بررسی کلی پیشرفت‌های نظامی ایران و عوامل زمینه‌ساز این پیشرفت‌ها چنین پرداخته است. در حالی که کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس پول‌های گرافی را صرف خرید تجهیزات نظامی پیشرفته آمریکایی می‌کنند، تحریم‌های طولانی آمریکا از یک سو و تصمیمات راهبردی جمهوری اسلامی ایران باعث شده است که این کشور در عرصه نظامی به خود کفایی برسد و به صنایع داخلی خود متکی باشد. مهندسان و دانشمندان ایران در طراحی تجهیزات مبتنی بر فناوری‌های روز جهان بسیار توانمند هستند. (خبرگزاری تسنیم، ۱۳۹۸). به گفته رئیس وقت کمیسیون اصل ۹۰ مجلس شورای اسلامی تحریم‌های آمریکا اگرچه به اقتصاد کشور فشار وارد کرده، اما در برخی حوزه‌ها نیز افزایش توانمندی و خودکفایی ما را به همراه داشته است. باید تحریم‌ها را به فرصتی برای کاهش وابستگی به خارج تبدیل کرد (محمدی، ۱۳۹۸). همه تحریم‌هایی که علیه ایران صورت گرفته، ایران علاوه بر خودکفایی، در خیلی از زمینه‌های حیاتی، به دستاوردهای برجسته و دشمن‌شکن نائل آمده که اهم آن‌ها در زمینه دفاعی و علمی و فناوری است. پر واضح است که؛ در دنیای کنونی نقش تحریم‌ها در بخش اقتصاد پرنگتر از سایر بخش‌های لازم است به این بخش با تدبیر توجه بیشتری داشته

1. The National Interes
2. Michael Rubin

باشیم. در همین راستا در تبیین مکتب اقتصادی اسلام در حوزه فرهنگ اقتصادی نیز باید سه بحث صورت گیرد (الف) بحث الگوی مصرف (ب) بحث الگوی رفتار تولیدی (ج) بحث الگوی رفتاری مدیران (عبدالملکی، ۱۳۹۳).

ختنی کردن اثر تحریم‌ها

انسجام و وحدت؛ با توجه به شرایط کنونی جامعه و قرار گرفتن در معرض انواع تحریم‌ها توسط آمریکا و دولتمردان غرب، نیاز به انسجام و وحدت قشرهای مختلف بیش از پیش احساس می‌شود. هرچند، طبق گفته رهبر فرزانه انقلاب، تهدید آمریکا به ایران موضوعی تکراری است و ملت ایران در همین فضای تحریم به پیشرفت‌های درخشن علمی- فناوری و موفقیت‌های فراوان رسیده است. ایشان می‌فرمایند: «ملت بزرگ را از تحریم نترسانید چراکه وقتی ملتی بیدار شد و توانایی‌های خود را کشف کرد هیچ‌چیز قادر نخواهد بود او را متوقف کند.» (ظاهری، روح‌بخش، ۱۳۹۰).

نقش دست‌اندرکاران آموزش و پژوهش و الگوی مصرف

بدیهی است تحریم‌ها در بعضی بخش‌های جامعه کم یا بیش اثرگذار بوده است. در آموزش و پژوهش هم این تحریم‌ها اثراتی داشته، اما دست‌اندرکاران مربوطه، با تدبیر و درایت، سازوکارهایی وضع کردند تا اثرات تحریم ختنی و یا کاهش یابد. گاهی در سایه تحریم، توانستند تهدیدها را به فرصت تبدیل نمایند. بنابراین برای رفع تحریم‌ها باید استقلال ایران حفظ شود. خداوند در آیات قرآنی بر استقلال همه جانبه امت اسلام از جوامع دیگر تأکید می‌کند. برخی از آیات به صراحة هر گونه وابستگی به ویژه در حوزه اقتصادی را مردود شمرده و از مسلمانان خواسته تا به گونه‌ای اقتصاد جامعه را بنیاد گذاشته و استوار سازند که نیازی به بیگانگان وجود نداشته باشد؛ زیرا اقتصاد، قوام جامعه است (سوره نساء: آیه ۵^۱) و همانند ستون میانی خیمه عمل می‌کند. از همین روست که در توصیف مسلمانی و آئین آن در آیه ۲۹ سوره فتح می‌فرماید؛ خودکفایی، استقلال و اعتماد بر خود و برپای خود ایستاند، از آئین مسلمانی است. در این راستا مهم‌ترین سرفصل‌های راه‌های دستیابی به خودکفایی عبارتند از: کار، توزیع درست منابع و ثروت، اعتدال در مصرف، قناعت، عدالت و اجتناب از بی‌عدالتی و ظلم اقتصادی، اجتناب از اقتصاد ربوی و مانند آن، استفاده

۱. آیه ۵ سوره نسا

از تولید داخلی، مدیریت عالمانه و متعهданه (نیکوسیرت، ۱۳۹۷). به خوبی مشهود است که در شرایط فعلی بخش عمده‌ای از وابستگی کشور به واردات، درنتیجه مصرف گرایی است. بر طبق عقیده کارشناسان، چالش بزرگ پیش روی محصولات صنعتی داخلی در حال حاضر انبوه کالاهای مصرفی بادوام و کم‌دوامی است که به شکل قانونی یا غیرقانونی وارد کشور می‌شود. برای برخورد با این چالش، فقط نمی‌توان از شیوه‌های برخورد قانونی استفاده نمود. بلکه باید از شیوه‌های گوناگون فرهنگی نیز بهره جست. یکی از ارکان مؤثر و مهم برای فرهنگ‌سازی استفاده از کالاهای داخلی، می‌تواند از مدارس آغاز گردد، لذا، نقش الگویی معلم در این زمینه را باید نادیده گرفت (ظاهری، روح‌بخش، ۱۳۹۰). زیرا سربلندی همه ایرانیان به داشتن کشوری توسعه یافته اسلامی، پویا و پیشرو در امور مدیریت جهانی است، لذا، چنین کشوری پیشرفت نیازمند قابلیت رقابت در عرصه بین‌المللی و ارائه الگویی جهان‌شمول است. در این راستا، معلمان با در اختیار داشتن حدود ۱۵ میلیون نفر از جمعیت کشور که معادل یک‌پنجم کل جمعیت است می‌توانند در تبیین الگوی استفاده از کالاهای ایرانی و اصلاح فرهنگ بیگانه تأثیر فراوانی داشته باشند. اثرگذاری معلم در ابعاد گوناگون ارتقاء فرهنگ عمومی در مورد تولیدات داخلی به دو صورت مستقیم و غیرمستقیم قابل بررسی است. معلم خود می‌تواند به عنوان عضوی از این جامعه در جهت تولید ملی و با صرفه‌جویی در مصرف کاغذ و لوازم مدرسه نقش مهمی ایفا کند و همچنین دانش آموزان را راهنمایی کند که چگونه در استفاده از امکانات محیط آموزشی خویش تلاش کنند تا وابستگی را به صفر برسانند. از این‌رو، معلمان به عنوان تأثیرگذارترین افراد در کنار والدین دانش آموزان، می‌توانند نقش تعیین‌کننده‌ای در ایجاد نگرش و رفتارهای درست مصرف دانش آموزان داشته باشند (احمدی، ۱۳۹۲).

آموزش و پژوهش و توسعه

باید اعتراف نمود که دستیابی به سطح بالای پیشرفت و توسعه یافتنگی به معنای توسعه پایدار و همه‌جانبه و الگو شدن برای ممالک جهان، زمانی برای یک کشور محقق خواهد شد که به آموزش و پژوهش، بخصوص به جایگاه رفیع معلمان در تحقیق این چشم‌انداز توجه شایسته و ویژه‌ای معمول شود. زیرا آن‌ها به عنوان پیشگامان تغییر و تحول جامعه، مهره‌های اصلی توسعه و ترویج کارآفرینی و حمایت از تولیدات داخلی هستند؛ به گونه‌ای که توسعه پایدار در یک کشور، مستلزم

آموزش و تربیت دانش آموزان به عنوان نیروی کار آینده، توسط معلمان مدرس است. زیرا در وصیت‌نامه الهی - سیاسی حضرت امام (ره) نهاد آموزش و پرورش به عنوان یکی از مهم‌ترین محورها مورد تأکید، قرار گرفته است. در این راستا دانش آموزان نیز می‌توانند در تبیین الگوی استفاده از کالای ایرانی و اصلاح فرهنگ بیگانه تأثیر بسزایی داشته باشند و همچنین می‌توانند فضایی بانشاط برای تولید ملی و حمایت از کار و سرمایه ایرانی ایجاد نمایند که این‌ها مهم‌ترین سرمایه‌های کشور و به عنوان نسل پویا، گام اول را در خانواده‌ها بردارند. تجربه استفاده از دانش آموزان به عنوان همیار پلیس در چند سال اخیر خود گواه روشنی بر این موضوع است که آنان می‌توانند سخن اثرگذار در بین خانواده و سطح عمومی جامعه در جهت ایجاد رغبت به استفاده و بهره‌مندی از تولید داخلی داشته باشند. همچنین، دانش آموزان قادرند خانواده خود را در خرید مبلمان، مصالح ساختمانی، لوازم تزیینی، اسباب بازی و پوشاسک و... هدایت و رهبری نمایند به شرطی که پیام معلم در او قبلًا کارساز بوده باشد. دانش آموزان می‌توانند فرهنگ برتر شناخته شدن کالاهای خارجی را در برابر تولیدات ملی آنچنان بشکنند که رغبت افراد و گرایش آنان به وسائل خارجی برای همیشه به انزوا کشیده شود (سروانی، ۱۳۹۷). سازوکارهای فراوانی در مورد تاب آوری ایران در مقابل سخت‌ترین تحریم‌ها بر اکثر فعالان اقتصادی و فرهنگی و مسئولین روشن بوده و واضح است. زیرا پیشرفت‌هایی که حصول شده در برخی از امور به خود کفایی منجر شده است. اگرچه سرخط همه تحریم‌ها اقتصادی است و ستون وسط است. اما باید اذعان نمود که در سایر بخش‌های جامعه، تحریم‌ها برای آموزش به ویژه آموزش و پرورش نیز مشکلاتی ایجاد کرده است. ولی به همت ایرانیان دانشمند، غیرتمند و توانا، قسمت اعظم تحریم‌ها به تهدید به فرصت برای دستیابی به شاخص‌های توسعه خود کفایی و پیشرفت جمهوری اسلامی ایران مبدل گردیده است. در این تحقیق، نگارندگان با هدف کارآمدی سازوکارهای ایجادشده توسط دست‌اندرکاران آموزش و پرورش در دستیابی به شاخص‌های توسعه خود کفایی و پیشرفت جمهوری اسلامی ایران در ساحت‌های مندرج در سند تحول بنیادین در اثر تحریم از دیدگاه مدیران مدارس گیلان را مورد بررسی قرار داده و به سؤال‌های جزئی و فرضیه‌های مرتبط نیز با اهداف، تحلیل و پاسخ مناسب ارائه شده است.

پیشینه پژوهش

۱. پژوهشی با عنوان «بررسی تأثیر تحریم‌های اقتصادی بر عملکرد عوامل داخلی در صنایع کوچک و متوسط استان لرستان طی سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۱» توسط باقری و دیگران انجام شده، نتایج این پژوهش حاکی از آن است که تحریم‌های اقتصادی بر عملکرد عوامل داخلی تولید، بازاریابی و امور مالی اثر منفی و بر عملکرد عوامل داخلی مدیریت و تحقیق و توسعه در صنایع کوچک و متوسط استان لرستان اثر مثبت دارد (باقری، مهدوی و شریف نژاد (۱۳۹۳).
۲. پژوهشی که با عنوان بررسی تأثیر تحریم‌های اقتصادی و تجاری بر روابط تجاری ایران و کشورهای شریک عمدۀ تجاری، توسط آقایی و دیگران طی سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۴ صورت گرفته، یافته‌های این پژوهش حاکی از این است که تحریم‌های ضعیف تأثیر منفی کمتری بر ارزش صادرات و واردات ایران طی دوره مورد بررسی داشته است. اما تحریم‌های شدید و گسترده تأثیر منفی قابل ملاحظه‌ای بر میزان صادرات و واردات کالاهای تجاری ایران داشته است. بنابراین اقدامات انجام شده در جهت کاهش یا لغو تحریم‌های شدید علیه ایران نظیر توافقنامه هسته‌ای (برجام)، می‌تواند منجر به رونق روابط تجاری ایران و شرکای عمدۀ تجاری گردد. (آقایی، رضاقلی زاده و محمد رضایی، ۱۳۹۷)
۳. پژوهشی که با عنوان تأثیر تحریم‌های اقتصادی بر تولید و رفاه اجتماعی ایران: رهیافتی از الگوی رشد تعییم‌یافته، بیانگر آن است که سه سناریو با توجه به نوع تحریم برای اقتصاد ایران تعریف شده که نتایج، نشان‌دهنده این موضوع است که در سناریوی اول تحریم‌ها بیشتر بر تولید اثر خواهد کرد در حالی که در سناریوی دوم که تحریم‌های نفتی اعمال می‌شود، اثر آن‌ها بر رفاه اجتماعی محسوس‌تر می‌شود. در سناریوی سوم که ترکیبی از تحریم‌های فروش نفت و کالاهای مصرفی، واسطه‌ای و سرمایه‌ای اعمال شده، تأثیر تحریم‌ها نسبت به دو سناریوی قبلی بسیار وسیع‌تر خواهد بود. بر اساس تولید تحقق‌یافته سال ۱۳۹۰ شدت تأثیر تحریم‌های نفتی کاهشی معادل ۳۰ درصد در تولید ناخالص داخلی داشته و اعمال انواع تحریم‌ها بین ۳۰ تا ۵۰ درصد در کاهش تولید ناخالص داخلی نقش داشته‌اند (مرزبان و استادزاد، ۱۳۹۴).

۴. تحقیقی که با عنوان «نقش آموزش و پرورش در اقتصاد مقاومتی، اقتصاد درونزا و رشد و توسعه اقتصادی کشور» در اولین کنفرانس بین‌المللی مدیریت، اقتصاد، حسابداری و علوم تربیتی صورت گرفت، به سرمایه‌گذاری در علم از جمله آموزش مقدماتی به عنوان یک عامل اساسی در رشد اقتصادی تأکید می‌کند در شرایط فعلی که کشور ما در شرایط تحریم قرار گرفته است، به نظر می‌رسد راهکار اقتصاد مقاومتی مناسب ترین راهکار برای جلوگیری و رفع بحران است و این رویکرد نیز باید در آموزش و پرورش به کار گرفته شود. اخیراً، برای دفع آثار تحریم و فشارهای بیگانگان بر آموزش و پرورش رویکرد مدرسه محوری و مردمی کردن اقتصاد آموزش و پرورش مطرح شده است. بر اساس این رویکرد، مالکیت مدارس بر عهده دولت است و اداره مدارس به مدیران و معلمان متلاطفی واگذار می‌شود. از جمله مزایای این رویکرد، افزایش پاسخگویی آموزش و پرورش به خانواده‌ها و جامعه، ارتقای کیفی، کارایی و اثربخشی نظام آموزشی، افزایش قابلیت‌های فردی ذینفعان آموزشی و افزایش مقاومت آموزش و پرورش، دولت و جامعه در مقابل فشارهای بیگانگان است (بادپا، ۱۳۹۴).
۵. میزان تاب‌آوری اقتصاد ایران با استفاده از یک شاخص کلی که مبنای آن شاخص جک بورمن و همکارانش است در طول دوره زمانی ۱۳۹۲-۱۳۷۵ مورد مطالعه قرار گرفته و نتایج آن با شاخص بریگو گلیو مقایسه شده است. نشان می‌دهد که تاب‌آوری صرف نظر از روندهای افزایشی یا کاهشی در طول دوره‌های پایین بوده و تقریباً در تمامی دوره مورد بررسی کمتر از ۰/۵ است. در سال ۱۳۸۰ تاب‌آوری به دلیل کاهش کسری بودجه و کاهش نرخ تورم و همچنین بهبود حکمرانی به حداقل خود رسیده و در سال‌های بعد روند کاهشی پیدا کرده است. این شاخص از سال ۸۶ به بعد، در پایین‌ترین حد خود قرار دارد. که بر اساس شاخص‌ها می‌توان گفت دلیل اصلی آن بدتر شدن مؤلفه‌های حکمرانی و کارایی بازار بوده است. (غیاثوند و عبدالشاه، ۱۳۹۴).
۶. تحقیقی که با عنوان «نقش نهادها در افزایش تاب‌آوری اقتصادی با تأکید بر شرکت‌های دانش‌بنیان» توسط محمدی و دیگران انجام شد حاکی از آن است رسیدن به رشد پایدار و باثبتات یکی از اهداف همه اقتصادهاست. برخلاف قبل که کشورهای متخصص از طریق جنگ‌های نظامی سعی در به زانو درآوردن رقبای خود داشتند امروزه این کشورها پای را در

عرصه نبرد اقتصادی گذاشته اند و به دنبال برهم زدن امنیت اقتصادی کشورهای مقابل خود هستند. عواملی مانند تحریم‌ها از عوامل ایجاد تکانه‌های اقتصادی، برهم زدن وضعیت تعادلی در اقتصاد و جلوگیری از رشد اقتصادی محسوب می‌شوند. بر اساس یافته‌های این پژوهش، نهادها نقش کلیدی در مقاوم‌سازی اقتصادی دارند به این معنا که با فراهم کردن بستری مناسب برای فعالیت شرکت‌های دانش‌بنیان به تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی و رسیدن به رشد اقتصادی و افزایش تابآوری اقتصادی کمک خواهند. (محمدی و همکاران، ۱۳۹۷).

اهداف

۱. بررسی کارآمدی سازوکارهای ایجادشده توسط دست‌اندرکاران آموزش‌وپرورش گیلان، در دستیابی به شاخص‌های توسعه، خودکفایی و پیشرفت بر اساس ساحت‌های سند تحول در اثر تحریم
۲. بررسی کارآمدی سازوکارهای ایجادشده توسط دست‌اندرکاران آموزش‌وپرورش در دستیابی به شاخص‌های توسعه، خودکفایی و پیشرفت بر اساس ساحت اقتصادی و حرفه‌ای در اثر تحریم.
۳. بررسی وضعیت شاخص‌های اقتصادی گیلان از دیدگاه مدیران مدارس گیلان.

سؤال‌ها و فرضیه‌ها

سؤال‌ها

۱. چه اندازه سازوکارهای ایجادشده توسط دست‌اندرکاران آموزش‌وپرورش گیلان، در دستیابی به شاخص‌های توسعه، خودکفایی و پیشرفت بر اساس ساحت‌های شش‌گانه، در اثر تحریم کارآمد بوده است؟
۲. چه اندازه سازوکارهای ایجادشده توسط دست‌اندرکاران آموزش‌وپرورش در دستیابی به شاخص‌های توسعه، خودکفایی و پیشرفت در ساحت اقتصادی و حرفه‌ای در اثر تحریم کارآمد بوده است؟
۳. وضعیت شاخص‌های اقتصادی گیلان از دیدگاه مدیران مدارس گیلان بر اثر تحریم چگونه است؟

فرضیه‌های تحقیق

۱. سازوکارهای ایجادشده توسط دست اندرکاران آموزش و پرورش در دستیابی به شاخص‌های توسعه، خودکفایی و پیشرفت بر اساس ساحت اقتصادی و حرفه‌ای در اثر تحریم کارآمد بوده است.
۲. بین دیدگاه‌های پاسخگویان مدیران مدارس زن و مرد گیلان در کارآمدی سازوکارهای ایجادشده در دستیابی به شاخص‌های توسعه، خودکفایی و پیشرفت در اثر تحریم تفاوت معنی‌داری وجود دارد.
۳. بین دیدگاه‌های مدیران دوره ابتدایی و متوسطه گیلان در کارآمدی سازوکارهای ایجاد در دستیابی به شاخص‌های توسعه خودکفایی و پیشرفت در اثر تحریم تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

تعاریف عملیاتی یا مفهومی

دست اندرکاران؛ معاونین، کارشناسان و مسئولان ستادی اداره کل، روسا، معاونین و کارشناسان مناطق/ نواحی و شهرستان‌های آموزش و پرورش گیلان، معلمین، مدیران و معاونین مدارس و اولیای دانش آموزان و سایر اشخاص حقیقی و حقوقی که به نحوی با مدارس (مدرسه) همکاری داشتند. سازوکار^۱ مجموعه اقدامات صورت گرفته توسط دست اندرکاران آموزش و پرورش برای خشی کردن یا کاهش اثر تحریم‌ها مانند؛ صرفه‌جویی، افزایش تولید، تقویت و تهیه کالاهای ایرانی و... خودکفایی؛ تلاش دست اندرکاران آموزش و پرورش برای مقابله با اثرات تحریم‌ها و افزایش تولید برای سرپا ایستادن و عدم وابستگی به خارج بر اساس محورهای تعیین شده. پیشرفت؛ چنانچه بیش از یک مورد دیدگاه‌های پاسخگویان فقط در یک شاخص یا گزاره‌های شناسایی شود، کارسازی صورت گرفته است، بنا به نسبت امتیاز کسب شده در پژوهش کمی، به اقدامات انجام شده گوییم پیشرفت اتفاق افتاده است.

1. mechanism

توسعه

در کنار افزایش تولید بر تغییرات و تحولات کیفی دیگری نیز دلالت دارد و از این‌رو «توسعه» آن را می‌توان مفهومی کمی-کیفی دانست؛ اما دستیابی به توسعه، علاوه بر رشد اقتصادی، مستلزم دستیابی به برخی شاخص‌های دیگر و بهبود وضعیت مردم در مواردی چون بهداشت و سلامت، امید به زندگی، برخورداری از امکانات آموزشی، مشارکت مؤثر در فعالیت‌های سیاسی اجتماعی، سطح تحصیلات، دسترسی به آب سالم، کاهش نرخ مرگ و میر نوزادان، بهبود توزیع درآمد و کاهش فقر است. همان‌گونه که مشاهده می‌کنید، مفهوم توسعه شامل رشد نیز هست؛ اما هر رشدی را نمی‌توان توسعه دانست. نکته قابل توجه دیگر، این است که نتایج رشد را می‌توان در کوتاه‌مدت مشاهده کرد؛ اما نتایج توسعه ممکن است در زمان طولانی‌تری به دست آید. و در کوتاه‌مدت مشهود نباشد؛ به همین دلیل، گفته می‌شود که توسعه فرایندی بلندمدت است (پیغامی و همکاران، ۱۳۹۵ ص. ۸۰).

این پژوهش فقط بر اساس دیدگاه‌های مدیران مدارس داوری شده و اندازه‌گیری مستقیم بر روی فرایند کار و گزارش عملکرد، مقایسه صورت نگرفته است. لذا این نظرسنجی با ۵ روش مختلف اندازه‌گیری و تحلیل شد که:

اگر حداقل در یک مورد اندازه‌گیری کارآمد باشد عنوان کارآمد تعلق گرفته. البته درجه کارآمدی متفاوت است. بنابراین: در شاخص‌هایی مانند درصد توافق دو جمله‌ای برنولی، بالاتر از میانه، چولگی به چپ، فاصله اطمینان غیر فاصله‌ای با خطای استاندارد با حدود اطمینان بالای ۵۰ درصد اتفاق افتاد عنوان کارآمدی تعلق گرفته است.

مواد و روش تحقیق

طرح حاضر از نظر هدف، کاربردی، ولی نظر نوع روش، نسبتاً ترکیبی (کیفی - کمی) متوالی با جایگاه مسلط که وزن مرحله کمی از وزن مرحله کیفی بیشتر است در طرح‌های اکتشافی ترکیبی تبیینی، هدف طرح‌های دو مرحله‌ای اکتشافی آن است که نتایج روش نخست (کیفی) به نتایج و تحلیل روش دوم (کمی) کمک نماید. این طرح مخصوصاً زمانی مفید است که محقق نیاز دارد یک ابزار را توسعه بخشیده یا آزمون کند. درواقع طرح اکتشافی دو دسته‌اند؛ (الف) مدل توسعه ابزار (ب) مدل توسعه تاکسونومی (محمد پور ۱۳۸۹؛ ۱۱۰&۹۴) در صورتی که پژوهشگر بخواهد به

ساختن ابزار اندازه‌گیری برای گردآوری داده‌های کمی پردازد، لازم است از طرح اصلی آمیخته اکتشافی استفاده کند. اما ترکیب داده‌ها را باید در سطح شیوه تحقیق به عمل آورد. برای این منظور داده‌های حاصل از اجرای تحقیق کیفی به صورت مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده پدیده مورد اندازه‌گیری (عوامل یا متغیرهای تشکیل‌دهنده سازه مورد مطالعه) به کار می‌رود. سپس بر اساس این داده‌ها، ابزار اندازه‌گیری ساخته می‌شود. (بازرگان، ۱۳۹۷: ۱۷۸) لذا، برای دستیابی به اهداف تحقیق، از روش آمیخته نسبتاً ترکیبی به شیوه اکتشافی استفاده شد. برای این منظور ابتدا از روش کانونی استفاده گردید. در اجرای این روش، از گروهی از مدیران، مسئولین و متخصصین برای عضویت در گروه کانونی دعوت به عمل آمد. و از طریق مصاحبه کانونی، داده‌های لازم، جمع‌آوری و طبقه‌بندی شد. پس از این مرحله، تحلیل داده‌های کیفی صورت پذیرفت. حاصل از اجرای مصاحبه گروه کانونی، مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده طرح، استخراج شد. مرحله کمی که حاصل تحلیل مرحله کیفی بود به ابزار کمی پژوهش به صورت پرسشنامه تنظیم شد، سپس گردآوری داده‌های کمی از نمونه یا جامعه آماری، به شیوه پیمایشی صورت گرفت.

جامعه آماری

جامعه آماری تحقیق مدیران و معاونین مدارس، والدین و سایر افراد حقیقی و حقوقی بودند که به نحوی با آموزش و پرورش و مدارس همکاری مستقیم و مناسب داشته و به نوعی دست‌اندرکار بودند. فراوانی آن‌ها در این تحقیق به موجب آمار رسمی آموزش و پرورش، ۲۶۸۸ نفر برآورد شد. جدول (۱) جزیيات را نشان می‌دهد.

جدول (۱) محاسبه حجم آماری در خوشه‌های سه‌گانه جغرافیایی آموزش و پرورش گیلان

درصد	جمع	دوره (طبقه) متوسطه	دوره (طبقه) ابتدایی	دوره تحصیلی خوشه
۲۹.۵	۷۹۳	۳۲۸	۴۶۵	شرق
۲۶.۴	۷۱۰	۳۲۷	۳۸۳	مرکز
۴۴.۱	۱۱۸۵	۴۲۰	۷۶۵	غرب
۱۰۰	۲۶۸۸	۱۰۷۵	۱۶۱۳	جمع

حجم نمونه

کیفی: ۴۰ نفر از متخصصین، مدیران و کارشناسان خبره شناسایی و از آن‌ها برای شرکت در جلسات کانونی دعوت به عمل آمد. اولین جلسه با حضور ۵ نفر شروع و به جلسات ۸ نفره ختم گردید. درنهایت ۱۸ نفر برای حضور در مصاحبه حضور یافتند.

كمی: بر اساس جدول مورگان، پارکر در خطای ۵٪ حداقل نمونه (n) موردنیاز به تعداد ۳۷۹ نفر کفايت می‌کرد. با خطاهای احتمالی، نمونه واقعی (n تعدل شده) با استفاده از فرمول $\hat{N} = \frac{n}{e(r)}$ به عدد ۴۴۳ نفر ارتقا یافت. محاسبه فراوانی دقیق بر اساس فرمول‌های مذکور به شرح زیر محاسبه گردید.

حداقل نمونه لازم بر اساس جدول مورگان با خطای ۵٪: ۳۷۹ نفر

حاصل ضرب نرخ مورد انتظار در نسبت در دسترس نبودن: $۸۵۵ / .۹۵ \times .۹۰ = .۸۵۵$

$$۳۷۹ / .۸۵۵ = ۴۴۳ \quad n \quad \text{تعديل شده:}$$

تناسب سازی برای طبقه‌بندی ۱۶۵ / .۴۴۳ ÷ ۲۶۸۸ = .۱۶۵

سهم تعديل شده دوره متوسطه $= ۱۷۷ / .۱۶۵ \times .۱۰۷۵ = .۱۷۷$

سهم تعديل شده دوره ابتدایی: $.۱۶۵ \times .۱۶۱۳ = .۲۶۶$

جدول (۲) محاسبه حجم نمونه‌های پیش‌بینی شده به نسبت جامعه در خوش‌های سه‌گانه آموزش و پژوهش گیلان

درصد	جمع (فراوانی)	متوسطه (فراوانی)	ابتدایی (فراوانی)	دوره تحصیلی خوش
	۱۳۱	۵۴	۷۷	شرق
	۱۱۷	۵۴	۶۳	مرکز
	۱۹۵	۶۹	۱۲۶	غرب
	۴۴۳	۱۷۷	۲۶۶	جمع

با عنایت به پیگیری مناسب کارفرما و ناظر طرح، پاسخگویان، بیش از ۵۳۰ پرسشنامه را تکمیل و عودت دادند، که ۵۲۱ مورد سالم و قابل استفاده بود که نسبت آن‌ها بر حسب خوش و دوره تحصیلی در جدول (۳) آمده است.

جدول (۳) محاسبه حجم نمونه‌های دریافتی به نسبت جامعه در خوش‌های سه‌گانه آموزش و پژوهش گیلان

درصد	جمع (فراوانی)	متوسطه (فراوانی)	ابتدایی (فراوانی)	دوره تحصیلی خوش
۲۹.۶	۱۵۴	۶۴	۹۰	شرق
۲۶.۳	۱۳۷	۶۳	۷۴	مرکز
۴۴.۱	۲۳۰	۸۲	۱۴۸	غرب
۱۰۰	۵۲۱	۲۰۹	۳۱۲	جمع

در جدول زیر (۴) پرسشنامه‌های دریافت شده بر حسب جنسیت و دوره (طبقه) تحصیلی به تفکیک آن‌ها آمده است.

جدول (۴) محاسبه حجم نمونه‌های دریافتی بر حسب جنسیت و دوره (طبقه) تحصیلی آموزش و پژوهش گیلان

جمع کل				متوسطه				ابتدایی				دوره تحصیلی	
پاسخگویان				پاسخگویان				پاسخگویان				پاسخگویان	
مجموع	نامشخص	آقایان	خانم‌ها	مجموع	نامشخص	آقایان	خانم‌ها	مجموع	نامشخص	آقایان	خانم	جنسیت	فراوانی
۵۲۱	۱۹	۲۶۱	۲۴۱	۲۲۵	۱۳	۱۰۸	۱۰۴	۲۹۶	۶	۱۵۳	۱۳۷	مرکز	شرق

نکته: چون آمار فراوانی مردان و زنان مدیران آموزش گیلان به هم نزدیک است. لذا زنان و مردان نیز به دو طبقه تقسیم و مقایسه‌ای بین دیدگاه‌های آنان صورت گرفت.

روش نمونه‌گیری

کیفی: برای نمونه‌گیری کیفی این طرح، از روش هدفمند مطلوب استفاده شد، بدین نحو که برای شروع از ۵ نفر صاحب‌نظران، متخصصین و مدیران دعوت به عمل آمد، به تدریج طی ۶ نشست کانونی ۵ تا ۸ نفره تا اشباع نظری یا کفایت مذاکرات، این تعداد به ۱۸ نفر افزایش یافت. که تا تدوین ابزار همکاری مناسبی داشتند.

كمی: در بخش کمی از روش نمونه‌گیری خوش‌های و طبقه‌ای استفاده گردید «نمونه‌گیری خوش‌های زمانی به کار می‌رود که انتخاب گروهی از افراد امکان‌پذیر و آسان‌تر از افراد در یک جامعه تعریف شده باشد. واحد اندازه‌گیری خوش‌های فرد نیست، بلکه گروهی از افراد هستند که به صورت طبیعی شکل گرفته و گروه خود را تشکیل داده‌اند» (دلاور، ۱۳۸۵، ص ۱۲۶). برای این کار، استان گیلان به

۳ منطقه جغرافیایی و فرهنگ و ... (شرق و غرب و مرکز) تقسیم گردید.^۱ خوشبندی در جدول (۵) آمده است.

جدول (۵) خوشبندی مناطق آموزشی بر حسب موقعیت جغرافیایی گیلان.

مناطق آموزشی	خوش
الف) شهرستان‌ها: لاهیجان، آستانه‌اشرفیه، املش، لنگرود، رودسر، سیاهکل ب) مناطق: کومله، اطاق‌ور، چابکسر، رودبنه، دیلمان، رحیم‌آباد، کیاشهر، کلاچای	شرق گیلان
الف) نواحی و شهرستان: ناحیه ۲ رشت، ناحیه ۱ رشت، انزلی. ب) مناطق: خمام، لشت‌نشا، کوچصفهان، سنگر، خشک‌بیجار	مرکز گیلان
الف شهرستان‌ها: تالش، فومن، آستارا، شفت، ماسال، رضوانشهر، رودبار، صومعه‌سران. مناطق: حویق، رحمت‌آباد، عمارلو، تولمات	غرب گیلان

ابزار گردآوری

چون برای این پژوهش ابزار استاندارد وجود نداشت، به تهیه ابزار محقق ساخته اقدام شد. بدینهی است تهیه این نوع ابزار نیازمند دقت، هماندیشی و مطالعه دقیق و زیادی را می‌طلبید. در گام نخست، کار به صورت گروهی شروع شد. اصولاً در «مصالحه‌های گروهی»، به یک گروه از اشخاص که بدین منظور انتخاب شده‌اند و در مورد موضوع تحقیق، اطلاعات خوبی دارند را روش مصاحبه با گروه کانونی یا مرکزی نامند. این مصاحبه یک مباحثه دقیقاً طراحی شده برای به دست آوردن دیدگاه‌ها در رابطه با یک حیطه مورد علاقه و تعریف شده دریک جو آزاد و ترغیب‌کننده است. این مصاحبه با ۷ تا ۱۰ نفر مصاحبه‌شونده و یک مصاحبه‌گر ماهر انجام می‌شود. مصاحبه‌کنندگان تحقیقات کیفی برای جمع‌آوری داده‌ها علاقه‌مند هستند» (گال و همکاران، ۲۰۰۳-۵۲۸، ۵۲۵).

تعداد افراد گروه کانونی معمولاً بین ۶ تا ۱۲ نفر است که کاملاً دست‌چین شده‌اند و نسبت به موضوع مورد بررسی با تعامل با یکدیگر نظر می‌دهند (بازرگان، ۱۳۹۷: ۷۷-۷۸).

در گام بعد، نشست‌هایی گروهی (کانونی) با دست‌اندرکاران و صاحب‌نظران برای بررسی آن‌ها، طی ۶ جلسه (۵ نفره، ۵ نفره، ۷ نفره و ۸ نفره) در بهار و تابستان در اداره کل آموزش و پرورش برگزار شد. در پایان جلسات، شاخص‌های مناسب برای تحقیق به صورت مقدماتی استخراج و

۱. برای اجرای کارهای تحقیقی، از نظر محققین؛ تقسیم استان گیلان عموماً به سه منطقه (خوش) جغرافیایی پذیرفته شده است.

شناسایی گردید. در ادامه یک پرسشنامه در قالب ساحت‌های سند تحول بنیادین با مؤلفه‌های مندرج در آن و یک پرسشنامه درباره مؤلفه‌های اقتصادی به صورت بسته پاسخ تدوین گردید^{۳۴} پرسش بسته پاسخ پرسشنامه (۱) در قالب ساحت‌های شش گانه سند تدوین گردید که عموماً حول مباحث تحریریم بودند. از آنجایی که بیشترین اثرات تحریریم بر روی مباحث اقتصادی است. ۱۲ پرسش دیگر نیز در حول شاخص‌های اقتصادی با عنوان پرسشنامه (۲) مهیا شد و ۱۶ پرسش هم درباره اطلاعات مدیران از اقتصاد کشور تدوین شد، درمجموع ۶۲ پرسش به عنوان ابزار برای سنجش مهیا گردید.

پایایی و روایی

پایایی به معنای اتکاپذیری و ثبات است. از واژه پایایی در زندگی روزمره هم استفاده می‌کنیم، شخص پایا شخصی است که اتکاپذیر، ثابت‌قدم و مسؤول است. این بدان معناست که شخص در زمان‌ها و شرایط مختلف به طرقی مشابه و قابل پیش‌بینی عمل می‌کند. پایایی نشان می‌دهد که یک چیز مشابه، تحت شرایط مشابه یا یکسان تکرار می‌شود یا دوباره بروز می‌کند. (نیومن، ۴۰۳-۲۰۰۶). پایایی نشان‌دهنده حدی از همسانی است (پاتریک میر؛ ۲۰۱۰). به منظور بررسی پایایی پرسشنامه، با عنایت به ماهیت گزینه‌ها، از ضریب آلفای کراباخ استفاده شد و عده‌های زیر به دست آمد (ضریب پایایی برای تعداد ۳۰ پرسشنامه در جدول (۶) آمده است).

جدول (۶) مقادیر آلفای کراباخ در بخش‌های مختلف

آلفای کرونباخ	تعداد	شماره پرسش	پرسش‌ها
.۹۷	۱۵	۱-۱۵	ساحت اقتصادی
.۸۸۱	۱۶	۱۶-۳۱	اطلاعات اقتصادی استان
.۹۸۵	۵۰	۱-۳۱	کل دو پرسشنامه

روایی؛ پایایی برای اعتبار شرط لازم شمرده می‌شود (گال و همکاران، ۲۰۰۳، ص ۴۳۰) روایی محتوا به این بستگی دارد که سؤال‌ها تا چه میزان حوزه محتوایی متغیر مورد نظر را پوشش می‌دهد. اتکای زیاد به ادبیات موضوع و استفاده از نظر متخصصان برای ارزیابی پرسشنامه می‌تواند روایی محتوا را تضمین کند. روایی سازه نمایانگر آن است که ابزار اندازه‌گیری تا چه حد اندازه یک سازه یا خصیصه‌ای را که مبنای نظری دارد می‌سنجد. (سلطانی و همکاران، ۱۳۹۵). برای روایی از متخصصین مدیریت منابع انسانی و برخی از همکاران در زمینه‌های مختلف تحصیلی مثل مدیریت

مالی، اقتصادی استفاده شد. برای این مورد جلسات مختلفی با ۴ نفر از اساتید مدیریت مالی و اقتصادی، سیاسی، دانشگاه‌های گیلان، آزاد، پیام نور با رشته و تخصص مربوط برای روایی و ویرایش همه پرسش‌ها به ویژه مباحث اقتصادی در تابستان ۱۳۹۹ برگزار شد.

روش گردآوری

پرسشنامه‌های بسته پاسخ پس از تهیه و تایپ به تعداد مورد نیاز تکثیر و بر اساس سهمیه هر خوشه به مناطق آموزشی مطابق جدول (۲) اختیار مناطق قرار گرفت، بعد از توجیه مدیران به صورت برخط، پرسشنامه‌ها به صورت تصادفی بین مدیران تابعه، توزیع و جمع‌آوری شد. این کار حدود یک ماه به نحو بسیار مطلوب انجام شد. نکته جالب توجه اینکه، بیش از سهمیه پیش‌بینی شده، پرسشنامه سالم تحويل محقق گردید که در جدول (۳) توضیح آن آمد.

یافته‌ها

پاسخ سؤال (۱) چه اندازه سازوکارهای ایجادشده توسط دست‌اندرکاران آموزش و پرورش گیلان، در دستیابی به شاخص‌های توسعه، خودکفایی و پیشرفت در ساحت‌های شش‌گانه در اثر تحریم کارآمد بوده است؟

جدول (۲) توزیع فراوانی سازوکارهای ایجادشده در ساحت‌های شش‌گانه توسط مدیران مدارس گیلان

سایر	جمع	کاملاً مخالف	مخالف	بدون نظر	موافق	کاملاً موافق	مقیاس‌ها پاسخگویان	
							f _i	مدیران فراوانی و درصد آن در ابتدایی
۱	۱۷۷۵	۸	۱۶	۱۴۳	۵۷۸	۱۰۳۰	% f _i	مدیران فراوانی و درصد آن در ابتدایی
۱	۹۹.۹	.۵	.۹	۸.۱	۳۲.۵	۵۸		
۴	۱۳۴۵	-	۲۶	۱۲۸	۴۴۶	۷۴۵	۹۹.۷	مدیران فراوانی و درصد آن در متوسطه
.۳	۹۹.۷	-	۱.۹	۹.۵	۳۳	۵۵.۳		
۵	۳۱۲۰	۸	۴۲	۲۷۱	۱۰۲۴	۱۷۷۵	۹۹.۸	کل استان درصد آن
.۲	۹۹.۸	.۳	۱.۳	۸.۷	۳۲۸	۵۶۸		

۱- بر اساس فراوانی‌های مندرج در جدول بالا (۷) مدیران مدارس (ابتدایی و متوسطه) گیلان به کارآمدی سازوکارهای ایجادشده به موجب پاسخ‌هایشان، در استان گیلان به میزان ۸۹.۶ درصد

(۵۶۸ کاملاً موافق و ۳۲۸ درصد به صورت موافق) اعتقاد داشتند. فقط ۱.۶ درصد نظرشان به سوی کاملاً مخالف و مخالف بود.

(۲) مُد (نما) عدد ۵ است. به عبارتی پاسخ ۵۶۸ درصد پاسخگویان کاملاً موافق و از طرفی، درصد موافق نیز ۳۲۸ است. پس کاملاً کارآمدی آن مشهود است.

(۳) میانه فراوانی گزینه‌ها عدد ۵ است. لذا حداقل ۵۰٪ پاسخ‌ها به سمت بالای میانه در بازه بسته قرار دارد پس کارآمد است.

پاسخ سؤال (۲) چه اندازه سازوکارهای ایجادشده توسط دست‌اندرکاران آموزش و پرورش در دستیابی به شاخص‌های توسعه، خودکفایی و پیشرفت در ساحت اقتصادی و حرفه‌ای در اثر تحریریم کارآمد بوده است؟

جدول (۸) جدول توزیع فراوانی و میزان سازوکارهای ایجادشده در ساحت اقتصادی و حرفه‌ای توسط مدیران مدارس

جمع	کاملاً مخالف	مخالف	بدون نظر	موافق	کاملاً موافق	مقیاس‌ها		
						پاسخگویان	فراآنی و درصد آن	مدیران ابتدائی
۲۹۶	۱	۳	۴۴	۱۰۱	۱۴۷	f_i	فراآنی و درصد آن	مدیران ابتدائی
۱۰۰	.۳	۱	۱۴.۹	۳۴.۱	۴۹.۷	%		
۲۲۵	-	۹	۴۰	۸۲	۹۴	f_i	فراآنی و درصد آن	مدیران متوسطه
۱۰۰	-	.۴	۱۷.۸	۳۶.۴	۴۱.۸	%		
۵۲۱	۱	۱۲	۸۴	۱۸۳	۲۴۱	f_i	فراآنی و درصد آن	کل استان
۱۰۰	.۲	۲.۳	۱۶.۱	۳۵.۱	۴۶.۳	%		

در پاسخ به سؤال فوق نتایج کارآمدی با تحلیل توصیفی با مقیاس ترتیبی: بر اساس فراوانی‌های

جدول شماره (۸) به شرح زیر است:

الف) مدیران مدارس دوره ابتدائی گیلان به کارآمدی سازوکارهای ایجادشده در سؤال (۲) به میزان ۸۳.۸ درصد باور داشتند.

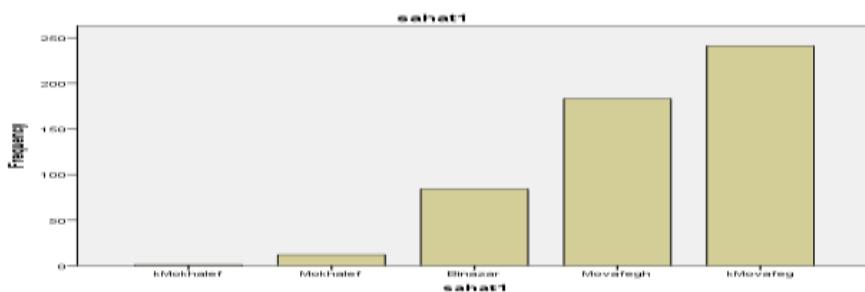
ب) مدیران مدارس دوره متوسطه گیلان به کارآمدی سازوکارهای ایجادشده در سؤال (۲) به میزان ۷۸.۲ درصد باور داشتند.

ج) مدیران مدارس (ابتدایی و متوسطه) گیلان به کارآمدی سازوکارهای ایجادشده در سؤال (۲) به میزان ۸۱.۴ درصد در استان گیلان اعتقاد داشتند.

د) مُد (نما) عدد ۵ است. به عبارتی پاسخ ۴۶.۳ درصد پاسخگویان کاملاً موافق و از طرفی، ۳۵.۱ درصد موافق بودند. پس کاملاً کارآمدی آن مشهود است.

ه) میانه فراوانی گزینه‌ها عدد ۴ است. لذا حداقل ۵۰٪ پاسخ‌ها به سمت بالای میانه در بازه بسته [۳ ۵] قرار پس کارآمد است.

و) همان‌طور که از نمودار ستونی مشخص است. دارای چولگی به سمت چپ است و اعداد از ۳ (میانه) به بالا بیشترین فراوانی را دارند. لذا به سهولت می‌توان در ک کرد که کارآمد است.

نمودار (۱) نمایه پاسخ‌ها بر اساس پاسخ‌های کل پاسخگویان در ساحت اقتصادی و حرفه‌ای پاسخ سؤال (۳)؛ سنجش شاخص‌های اقتصادی گیلان از دیدگاه مدیران مدارس گیلان چگونه است؟

جدول ۹) سنجش شاخص‌های ۵ گانه اقتصادی گیلان در از دیدگاه مدیران مدارس گیلان در ایام تحریم

ردیف	شاخص	شاخص‌ها	فراآنی و درصد موافق	کاملاً موافق	بی‌نظر	مخالف	کاملاً مخالف	جمع	ساير	جمع	کل
۱	توسعه اقتصادی		f _i	۸۷	۲۰۳	۸۸	۱۰۶	۱۸	۵۰۲	۱۹	۵۲۱
۲	پیشرفت اقتصادی (دریافت کالاهای بیشتر و خدمات بهتر توسط مردم)		%	۱۶.۷	۳۹	۱۶.۹	۲۰.۳	۳.۵	۹۶.۴	۳.۶	۱۰۰

ادامه جدول ۹) سنجش شاخص‌های ۵ گانه اقتصادی گیلان در از دیدگاه مدیران مدارس گیلان در ایام تحریم

جدول (۹) بیانگر آن است که درباره ۱۶ عنوان شاخص اقتصادی که از مدیران آموزش و پرورش گیلان درباره شاخص‌های اقتصادی گیلان در سال ۱۳۹۹ - ۱۴۰۰ پرسش شد، کاملاً موافق و موافق بودند که؛ ۵۵.۷۷ درصد با توسعه اقتصادی، ۶۰.۷ درصد به پیشرفت اقتصادی، ۴۹.۳ به رشد اقتصادی، ۵۱.۱ درصد به خودکفایی، ۶۴.۵ درصد به اقتصاد مقاومتی، ۵۹.۵ درصد به عزت اقتصادی، ۵۸.۵ درصد به استقلال اقتصادی، ۵۵.۱ درصد به ارتقاء بهره‌وری، ۴۶.۷ درصد به شاخص درآمد سرانه، ۴۳.۲ درصد به درآمد پایدار، ۵۳.۴ درصد به افزایش صادرات، ۷۲.۲ درصد به ارتقاء توان فنی و مهندسی با تکیه با دانش بومی، ۷۷.۲ درصد به ارتقاء توان دفاعی با تکیه بر دانش بومی، ۵۷.۶ درصد به ارتقاء صنایع تبدیلی، ۶۴.۳ درصد به افزایش صادرات غیرنفتی، ۳۹.۹ درصد به شاخص برابری قدرت خرید اعتقاد دارند.

فرضیه‌ها

فرضیه (۱) سازوکارهای ایجادشده توسط دست‌اندرکاران آموزش و پرورش در دستیابی به شاخص‌های توسعه، خودکفایی و پیشرفت بر اساس ساحت اقتصادی و حرفه‌ای در اثر تحریم کارآمد بوده است.

جدول (۱۰) شاخص‌های مرکزی و خطاهای استاندارد فاصله و رتبه‌ای و توزیع برنولی

خطای استاندارد توزیع دو جمله‌ای	توزيع دو جمله‌ای				شاخص‌ها دوره ابتدايی
	درصد مخالف	درصد موافق	مد	میانه	
.۷۹	۱.۶	۹۸.۴	۵	۴	ابتدايی
۱.۴	۳۸	۹۶.۲	۵	۴	متوسطه
۱.۱۷	۳	۹۷	۵	۴	کل استان

تحلیل استنباطی در مورد متغیرهای غیر فاصله‌ای (با استفاده از خطای استاندارد دو جمله‌ای)

کل استان

به لحاظ رتبه‌ای بودن (غیر فاصله‌ای بودن) پرسش‌ها؛ پاسخ‌ها به دو طبقه موافق (P) و مخالف (q) کاهش یافت و گزینه بدون نظر حذف گردید. خطای استاندارد درصد یا نسبت توزیع دو جمله‌ای

برنولی عدد ۱.۱۷ حاصل شد. نسبتی از جمعیت که موافق یا کاملاً موافق هستند (P) در محدوده نمونه به اضافه و منهاج دو خطای استاندارد است، بنابراین به احتمال ۹۵ درصد تعداد افرادی که موافق یا کاملاً موافق هستند در محدوده $S_b \pm 2$ (۹۷ ± ۲) قرار دارند به عبارتی؛ $(1.17 \pm 2) \times 97 = 99.34 - 94.66$ قرار دارد. نتیجه اینکه در این شاخص با تحلیل فوق. لذا کارآمد است با عنایت به غیر فاصله‌ای بودن متغیرها و کاهش طیف ۵ درجه‌ای لیکرت به ۲ طبقه اسمی، استفاده از آزمون خی دوی یانیس مناسب‌ترین گزینه برای تأیید یا رد فرضیه است. خی دوی به دست آمده عدد ۳۹۹ با درجه آزادی ۱ از خی دوی جدول (۳۸۴۱) با $p=0.00$ (عدد صفر) با درجه آزادی مشابه بزرگ‌تر است؛ لذا بین فراوانی‌های مشاهده شده و فراوانی‌های مورد انتظار در سطح ۵٪ تفاوت معنی‌داری وجود دارد. لذا فرض صفر رد می‌شود. بنابراین سازوکارهای ایجادشده توسط دست‌اندرکاران آموزش و پژوهش در دستیابی به شاخص‌های توسعه، خودکفایی و پیشرفت در ساحت اقتصادی و حرفه‌ای مندرج در سند تحول بنیادین در اثر تحریم. از دیدگاه مدیران مدارس گیلان کارآمد بوده و قابل تعمیم است.

متوجه

با استدلال مشابه بالا به احتمال ۹۵ درصد تعداد افرادی که موافق یا کاملاً موافق هستند در محدوده $S_b \pm 2$ (۹۳.۷ ± ۲) به عبارتی؛ $(1.14) \times 96.2 = 99.4 - 93.4$ یا (۹۶.۲ ± ۰.۲) قرار دارند. چون خی دوی یانیس عدد ۱۵۹.۰۵ با درجه آزادی ۱ از خی دوی جدول (۳۸۴۱) با $p=0.00$ (عدد صفر) است با درجه آزادی مشابه بزرگ‌تر است لذا بین فراوانی‌های مشاهده شده و فراوانی‌های مورد انتظار در سطح ۵٪ تفاوت معنی‌داری وجود دارد. لذا فرض صفر رد می‌شود. بنابراین سازوکارهای ایجادشده توسط دست‌اندرکاران آموزش و پژوهش در دستیابی به شاخص‌های توسعه، خودکفایی و پیشرفت در ساحت اقتصادی و حرفه‌ای مندرج در سند تحول بنیادین در اثر تحریم. از دیدگاه مدیران مدارس متوجه گیلان کارآمد بوده و قابل تعمیم است.

ابتدا

با استدلال مشابه، سازوکارهای ایجادشده توسط دست‌اندرکاران آموزش و پژوهش در دستیابی به شاخص‌های توسعه، خودکفایی و پیشرفت در ساحت اقتصادی و حرفه‌ای مندرج در سند تحول بنیادین در اثر تحریم. از دیدگاه مدیران مدارس ابتدایی گیلان کارآمد بوده و قابل تعمیم است.

فرضیه (۲)؛ بین دیدگاه‌های پاسخگویان مدیران مدارس زن و مرد گیلان در کارآمدی سازوکارهای ایجادشده در دستیابی به شاخص‌های توسعه، خودکفایی و پیشرفت در اثر تحریم تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

چون دو گروه مستقل بودند و مقیاس صفت مورد نظر، ترتیبی یا رتبه‌ای بود و نمونه‌ها به تصادف انتخاب شدند بنابراین از آزمون ناپارامتریک من ویتنی استفاده گردید. آزمون من ویتنی معادل آزمون تی استودنت دو نمونه مستقل است. این آزمون برای مقایسه تفاوت‌ها بین دو گروه مستقل از افراد یا اشیا استفاده می‌شود که در آن متغیر وابسته از نوع ترتیبی یا کمی غیرنرمال باشد. برای تعیین نتایج، ابتدا می‌توان فراوانی‌های نسبی (یا درصد آن‌ها) تبدیل، سپس آزمون خی دو برای تعیین پذیری استفاده نمود (عسکری، هون، ۱۳۹۲:۵۹). گاه به لحاظ طبقه‌ای بودن مقدار خی دو را محاسبه کرده و به رد یا تأیید فرض صفر اقدام می‌شود یا طیف لیکرت را به دو گروه (موافق و مخالف) کاهش داده (دواس، ۱۹۹۳) لذا، از آزمون خی دو با تصحیح یانیس استفاده شده است.

فرضیه (۲)؛ بین دیدگاه‌های پاسخگویان مدیران مدارس زن و مرد گیلان در کارآمدی سازوکارهای ایجادشده در دستیابی به شاخص‌های توسعه، خودکفایی و پیشرفت در اثر تحریم تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

$$Z_u = \frac{U_1 - \frac{N_1 N_2}{2}}{\sqrt{\frac{N_1 N_2 (N_1 + N_2 + 1)}{12}}} = \frac{1080250 - \frac{(1445)(1561)}{2}}{\sqrt{\frac{(2255645)(3007)}{12}}} = \frac{47572.5}{23774.5} = 2.01$$

فرضیه ۳؛ بین دیدگاه‌های مدیران دوره ابتدایی و متوسطه گیلان در کارآمدی سازوکارهای ایجاد در دستیابی به شاخص‌های توسعه خودکفایی و پیشرفت جمهوری اسلامی ایران در اثر تحریم تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

چون دو گروه مستقل هستند و مقیاس صفت مورد نظر ترتیبی است و به تصادف انتخاب شده‌اند لذا از آزمون من ویتنی استفاده گردید. چون فراوانی هر دو گروه نمونه از ۲۰ بیشتر است. علماً مقدار Z_u به Z تبدیل می‌شود.

چون اندازه Z_u به دست آمده یعنی $1/62$ - در سطح اطمینان 5% از اندازه میانی Z یعنی 1.96 بیشتر و یا برابر آن نیست، لذا فرض صفر رد نشد. بنابراین تفاوت بین دو گروه معتبر نبود و پیشرفت

دوره متوسطه که ظاهراً بیش از دوره ابتدایی است می‌تواند از خطای نمونه‌گیری باشد. لذا فرض صفر مبنی بر اینکه بین دیدگاه‌های مدیران دوره ابتدایی و متوسطه در کارآمدی سازوکارهای ایجادشده توسط دست‌اندرکاران آموزش و پرورش در دستیابی به شاخص‌های توسعه خودکفایی و پیشرفت جمهوری اسلامی ایران در اثر تحریم تفاوت معنی‌داری وجود دارند. با معنی‌داری مجذوبی $p=0.67$ تأیید می‌شود بنابراین تفاوت بین دو گروه ابتدایی و متوسطه معتبر نیست و این می‌تواند ناشی از خطای نمونه‌گیری باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

این تحقیق با هدف، کارآمدی سازوکارهای ایجادشده توسط دست‌اندرکاران آموزش و پرورش، در دستیابی به شاخص‌های توسعه، خودکفایی و پیشرفت بر اساس ساحت‌های شش‌گانه اهداف آموزش و پرورش در اثر تحریم از دیدگاه مدیران مدارس گیلان صورت پذیرفت. روش تحقیق از نوع نسبتاً ترکیبی (كمی - کیفی) صورت پذیرفت. پرداخت این که مسئولان در همه سازمان‌ها با تلاش جهادی در پی خشی‌سازی تحریم‌ها و کاهش اثرات آن‌ها بودند. در همین راستا، سازوکارهای صورت گرفته توسط دست‌اندرکاران آموزش و پرورش نیز درباره توسعه، خودکفایی و پیشرفت در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفت. این کار با پرسش‌های متنوع پیرامون ساحت‌های سند تحول بنیادین با پاسخگویی مدیران ابتدایی و متوسطه گیلان انجام شد. بر اساس یافته‌های تحقیق ساحت اقتصادی و حرفة‌ای کمترین کارآمدی در بین ساحت‌های دیگر از دیدگاه مدیران مدارس برخوردار بود. که با تحقیق یوسفی و دیندارلو که نتیجه گرفتند آثار مستقیم تحریم‌ها تنها در خصوص رشد اقتصادی رابطه دارد، و رابطه مستقیمی میان شدت تحریم‌ها و آثار آن بر متغیرهای اقتصادی وجود دارد همسو است همچنین با تحقیق (مرزبان و استادزاد)، که نتیجه گرفتند بر اساس شدت تأثیر تحریم‌های نفتی، در تولید ناخالص داخلی داشته کاهش داشته و اعمال انواع تحریم‌ها در کاهش تولید ناخالص داخلی نیز نقش داشته‌اند هم جهت است.

با تحقیق سراوانی که نتیجه گرفته دانش آموزان قادرند خانواده خود را در خرید مبلمان، مصالح ساختمنی، لوازم تزیینی، اسباب بازی و پوشاک و ... هدایت و رهبری نمایند به شرطی که پیام معلم در او قبلًا کارساز بوده باشد. دانش آموزان می‌توانند فرهنگ برتر شناخته شدن کالاهای خارجی را در برابر تولیدات ملی آنچنان بشکنند که رغبت افراد و گرایش آنان به وسائل خارجی برای همیشه

به انزوا کشیده شود. در پرسش‌های ساحت اقتصادی کاملاً همخوانی دارد و با تحقیق محمدی که اشعار داشته در برخی حوزه‌ها نیز افزایش توانمندی و خودکفایی ما را به همراه داشته است و باید تحریم‌ها را به فرصتی برای کاهش وابستگی به خارج تبدیل کرد نیز هم سو است. همچنین با تحقیق احمدی مبنی بر اینکه معلمان به عنوان تأثیرگذارترین افراد در کنار والدین دانش آموزان، می‌توانند نقش تعیین کننده‌ای در ایجاد نگرش و رفتارهای درست مصرف دانش آموزان داشته باشند کاملاً همسو است. بدیهی است تحریم‌ها در بعضی بخش‌های جامعه کم یا بیش اثرگذار بوده است. در آموزش و پرورش هم این تحریم‌ها اثراتی داشته، اما دست‌اندرکاران مربوطه با تدبیر و درایت سازوکارهایی وضع کردن تا اثرات تحریم خنثی و یا کاهش یابد. گاهی در سایه تحریم توانستند تهدیدها را به فرصت تبدیل نمایند تا علاوه بر اقتصاد، توان نظامی و امنیتی کشور افزایش یابد و حتی در برخی امور به خودکفایی نائل آید. زیرا امروزه خودکفایی و تکیه بر اقتصاد مقاومتی، توان تولیدات و محصولات داخلی امری بسیار مهم و ضروری برای مطرح شدن در صحنه‌های رقابت بین المللی یک مسئله جهانی است و نقش بسزایی در امنیت مادی و معنوی کشورها دارد. در این میان آموزش و پرورش در امر گسترش اعتماد به محصولات داخلی، افزایش توان مصرفی و ارائه راهکارهایی برای افزایش کارایی و حمایت از تولید ملی، که باعث افزایش سرمایه داخلی و گرایش مردم جامعه نسبت به این محصولات می‌شود و تغییر در سبک زندگی دانش آموزان و خانواده‌های آن‌ها نقش مهم و اساسی را عهده‌دار است. سازوکارهای فراوانی در مورد تاب آوری ایران در مقابل سخت‌ترین تحریم‌ها بر اکثر فعالان اقتصادی و فرهنگی و مسئولین روشن بوده و واضح است. زیرا پیشرفت‌هایی که حاصل شده در برخی از امور به خودکفایی منجر شده است. برخی پیشرفت‌ها و دستاوردهایی که در اثر فشار تحریم‌ها از سوی اندیشمندان و فناوران همانند تجهیزات دفاعی و توان هسته‌ای صورت گرفته تبیین شده است. گفته شد که سرخط همه تحریم‌ها اقتصادی است و ستون وسط است. بنابراین باید اذعان نمود که مثل سایر بخش‌های جامعه، تحریم‌ها برای آموزش به ویژه آموزش و پرورش نیز مشکلاتی ایجاد شده است. ولی به همت ایرانیان دانشمند، غیرتمند و توانا قسمت اعظم تحریم‌ها به لحاظ تهدید به فرصت برای دستیابی به شاخص‌های توسعه خودکفایی و پیشرفت جمهوری اسلامی ایران مبدل گشته است.

پیشنهادها

راهبردی

۱. به نظر می‌رسد راهکار اقتصاد مقاومتی مناسب‌ترین راهکار برای جلوگیری و رفع بحران است و این رویکرد نیز باید در آموزش و پرورش به کار گرفته شود. اخیراً، برای دفع آثار تحریم و فشارهای یگانگان بر آموزش و پرورش رویکرد مدرسه محوری و مردمی کردن اقتصاد آموزش و پرورش از جمله راهکارهای است.
۲. بر اساس یافته‌های این پژوهش، نهادها نقش کلیدی در مقاوم سازی اقتصادی دارند به این معنا که با فراهم کردن بستری مناسب برای فعالیت شرکت‌های دانش‌بنیان و مراکز رشد و خلاقیت به تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی و رسیدن به رشد اقتصادی و افزایش تاب آوری.
۳. ارتقاء معرفت و بصیرت دینی و انقلابی کارکنان، دانش آموزان و اولیای آنان درباره اثرات تحریم‌ها، توطئه‌ها و ترفندهای دشمن و ضرورت مبارزه با آن.
۴. تقویت خودبادری و اعتماد به نفس ملی برای کاهش پیامدهای روحی و روانی از طریق منابع آموزشی، پرورشی و مشاوره
۵. امنیت اقتصادی و مبارزه جدی با انواع فساد
۶. ارتقاء روحیه سلحشوری (برانگیختن تعصب و غیرت دینی و میهنه جامعه) به منظور حفظ کیان و تقویت بنیه دفاعی کشور
۷. حفظ و توسعه منابع انسانی (سرمایه‌های فکری) برای کاهش وابستگی
۸. رشد توانمندی‌ها در راستای فهم و درک دانش‌های پایه و عمومی
۹. ایجاد آمادگی جهت بروز افزایش اختراعات، خلاقیت و نوآوری
۱۰. ارتقاء کیفیت فرایند تعلیم و تربیت با استفاده هوشمندانه از فناوری‌های نوین
۱۱. نقش نهادها در افزایش تاب آوری اقتصادی با تأکید بر شرکت‌های دانش‌بنیان
۱۲. نقش آموزش و پرورش در اقتصاد مقاومتی، اقتصاد درون‌زا و رشد و توسعه اقتصادی کشور
۱۳. تعامل هدف‌دار به منظور جلب مشارکت ارکان سهیم و مؤثر بخش عمومی و غیردولتی در تعلیم و تربیت رسمی عمومی

۱۴. پیشرفت اجتماعی (افزایش مشارکت سرمایه انسانی نظام تعلیم و تربیت در رشد و تعالی در عرصه‌های مختلف دست‌یابی به اهداف مشترک توسعه)
۱۵. بحث الگوی رفثار تولیدی در زمان تحریم و مقابله با آن
۱۶. بحث الگوی رفثاری مدیران در زمان تحریم و مقابله با آن
۱۷. درونی سازی ارزش‌های اصیل دینی و اخلاقی (انصاف و عدالت)
۱۸. درونی سازی ارزش کار و تلاش (تعهد نسبت به کار و ارتقاء روحیه تلاشگری)
۱۹. فرهنگ‌سازی به حمایت از تولید کالای مرغوب ایرانی توسط دست‌اندرکاران و معلمان و کارکنان آموزش و پژوهش
۲۰. پیشنهاد اجرای پژوهش دیگری در همین راستا به صورت کیفی، تا زوایای پنهان برخی متغیرها نهان گردد.

عملیاتی

۱. مصرف کالاهای داخلی توسط دانش آموزان و اولیای آن‌ها و کارکنان مدارس
۲. استفاده از توانمندی‌ها و ظرفیت‌های فرهنگیان، فراگیران و اولیاء در کاهش آثار تحریم
۳. تحریم کالاهای خارجی (لوازم التحریر، لوازم منزل و...) توسط فرهنگیان، فراگیران، اولیاء و کارکنان و...
۴. ترغیب فراگیران و اولیای آنان به رعایت قناعت و اعتدال (الگوی صحیح در مصرف) و ترویج عمومی آن
۵. برنامه‌ریزی برای حفظ و ارتقای سلامت (بهداشت جسمی، روحی و روانی)
۶. تأمین نیازهای زیرساختی در توسعه و تولید ملی فناوری اطلاعات
۷. تأسی از موضع‌گیری‌ها و اقدامات رهبر انقلاب در ختنی‌سازی تحریم‌ها
۸. درونی سازی ارزش‌های اصیل دینی و اخلاقی (پرهیز از اسراف و تبذیر)

محدودیت‌ها

۱. بر اساس پیشنهادها، مقرر شده بود نمونه‌گیری به صورت تصادفی منظم (سیستماتیک) و با استفاده از فناوری اطلاعات به صورت اینترنتی انجام شود. به رغم تهیه نرم‌افزار مربوط، اما در

اجرا موافقت نشد. بنابراین از پرسشنامه‌های کاغذی به صورت سنتی استفاده گردید و این کار را در ایام همه‌گیری کرونا برای پژوهشگر دشوار کرد.

۲. با شروع این پژوهش، ویروس کرونا ظهرور کرد و به تبع آن شیوع یافت و سپس تعطیلی مدارس آغاز گردید. حضور پرنگ معلمان در مقابله با ویروس و پیدا کردن راههایی برای اینکه دانش آموزان و سایر افراد به این ویروس مبتلا نشوند مثل سماپاشی کردن اماکن، تهیه وسایل بهداشتی، حفاظت شخصی از سلامت دانش آموزان و معلمان و... در اولویت قرار گرفت. از سوی دیگر، در تدارک و آماده‌سازی زیرساخت‌ها برای بهره‌گیری از شبکه شاد و درگیر بودن عوامل اجرایی بهویژه مدیران در این مورد، کار را برای انجام مصاحبه کانونی دشوار و شاید غیرممکن نمود. لذا، حضور مدیران مدارس در مصاحبه‌هایی که پیش‌بینی و پیشنهاد شده بود به نحو مطلوب عملیاتی نشد. اما جلسات مستمر و مفیدی با صاحب‌نظران برگزار شد ولی نظر نگارنده بر این بود به جای ۱۸ نفر بالغ بر ۴۰ نفر حضور می‌یافتند تا کار به صورت طرح ترکیبی همزمان کمی و کیفی اجرا شود. در هر صورت با افزایش پرسش‌ها این نقیصه تا حدودی مرتفع گردید و کار از ترکیبی متوالی به نسبتاً ترکیبی اکتشافی صورت گرفت.

منابع

- آذربایجانی، طبیی و صفا درگیری (۱۳۹۴). اثر تحریم‌های اقتصادی ایالات متحده و اتحادیه اروپا بر تجارت دوچاره ایران و شرکای عمدۀ تجاری آن: کاربرد مدل جاذبه، مجله تحقیقات اقتصادی، دوره ۵۰، شماره ۳، ۵۳۹-۵۶۲.
- آقایی، مجید؛ رضاقلی زاده، مهدیه و محمدرضایی، مجید (۱۳۹۷). بررسی تأثیر تحریم‌های اقتصادی و تجاری بر روابط تجاری ایران و کشورهای شریک عمدۀ تجاری، مجله مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی (مطالعات راهبردی جهانی شدن).
- ابراهیمی نسرين، اعتمادی، جاوید، صمدزاده پیمان، فرهادی سعید، نصیری نسرين، نوروزپور مینا (۱۳۹۲). پایگاه مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی ساختارشناسی انواع تحریم‌های اعمال شده علیه ایران دوره ۳.
- ادواردز، جکی، تامس ماری دی، رزن فلد پل و گیولی، استفانی (۱۹۹۶) تحقیق پیمایشی، ترجمه اعرابی و ایزدی (۱۳۸۴) دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
- جان بست (۱۳۹۰). روش‌های تحقیق در علوم تربیتی و رفتاری (پاشا شریفی و نرگس طالقانی). انتشارات رشد.
- بادپا، بهروز (۱۳۹۴)، نقش آموزش و پرورش در اقتصاد مقاومتی، اقتصاد درون‌زا و رشد و توسعه اقتصادی کشور، اولین کنفرانس بین‌المللی مدیریت، اقتصاد، حسابداری و علوم تربیتی، ساری.
- باقری، محسن، مهدوی، سهیلا و شریف نژاد، مریم (۱۳۹۳). بررسی تأثیر تحریم‌های اقتصادی بر عملکرد عوامل داخلی در صنایع کوچک و متوسط استان لرستان طی سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۱. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- بنی اسدی، علیرضا (۱۳۸۸). دلایل عده در رشد بررسی‌های اقتصادی در آموزش و پرورش، مقالات آموزشی و تربیتی خراسان جنوبی.
- پرنده، رؤیا و احمدی، غلامعلی (۱۳۹۶). پنجمین کنفرانس بین‌المللی رویکردهای پژوهشی در علوم انسانی و مدیریت.

- پیغامی، عادل؛ فنایی سید مجتبی، روزبهان محمود و ذاکری، ناصر (۱۳۹۷). اقتصاد پایه دهم دوره دوم متوسطه کد ۱۱۰۲۲۱.
- تقی زاده انصاری، محمد (۱۳۷۹)، استقلال سیاسی و استقلال اقتصادی، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، ۴۹
- تودارو، مایکل (۱۳۷۷). توسعه اقتصادی جهان سوم. ترجمه غلامعلی فرجادی. تهران: مؤسسه عالی پژوهش و برنام هریزی.
- جک ئی، ادواردرزو. ماری دی تامس و پل زرند فلد. (۱۳۸۴). تحقیق پیماشی. (سید محمد اعرابی و داود ایزدی، مترجمان). دفتر پژوهش های فرهنگی.
- خانی، حامد (۱۳۹۸) تأثیر تحریم های آمریکا بر امنیت بهداشتی شهروندان ایرانی، جامعه خبری تحلیلی.
- خلیلیان، محمد جمال (۱۳۸۴). شاخص های توسعه اقتصادی از دیدگاه اسلام. قم: مؤسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی
- معین، محمد. (۱۳۶۳). لغت نامه موسسه انتشارات امیرکبیر.
- دیوید ای، مک ناب (۲۰۰۸)، روش های تحقیق کمی و کیفی مدیریت دولتی و سازمان های غیرانتفاعی، مترجمین، واعظی و آزمندیان، انتشارات، صفار
- دانشجو، عبدالحمید، نوبخت، رضا و ثالثی، محسن (۱۳۸۹). SPSS در تربیت بانی، انتشارات عصر انتظار.
- دلاور، علی (۱۳۹۰). احتمالات و آمار کاربردی در روان شناسی و علوم تربیتی. انتشارات رشد.
- دی. ای. دواس (۱۳۹۳). پیماش در تحقیقات اجتماعی. (ناییی هوشنگ، مترجم). نشر نی.
- روان شاد نیا، مهدی (۱۳۹۷). جایگاه توسعه پایدار در مفهوم توسعه. بنا.
- سراوانی، حسن (۱۳۹۷)، نقش دانش آموزان در حمایت از تولیدات ملی، خبرگزاری پانا
- سرمهد، زهره. بازرگان، عباس و حجازی، الهه (۱۳۹۳). روش های تحقیق در علوم رفتاری. تهران: نشر آگاه.
- عبدالملکی، حجت الله (۱۳۹۳) اقتصاد مقاومتی، تحقیقات بسیج دانشگاه امام صادق (ع)

- عسگری، علی و هومن، حیدر علی (۱۳۹۲). آزمون مجدد کای (خی دو). انتشارات سمت.
- غیاثوند، ابوالفضل، عبدالشاه، فاطمه (۱۳۹۴). مفهوم و ارزیابی تاب آوری اقتصادی ایران.
- فصلنامه پژوهشنامه اقتصادی دانشگاه علامه طباطبائی. دوره ۱۵ شماره ۵۹
- محمد پور، احمد (۱۳۸۹) فراوش. انتشارات جامعه شناسان
- فروتن، رضا ؛ فضل الهی، سیف الله و طالعی فرد، احمد (۲۰۱۹) بررسی میزان توجه به ساحت‌های شش گانه تربیت سند تحول بنیادین آموزش و پرورش در کتاب‌های درسی مطالعات اجتماعی، فصلنامه مسائل کاربردی تعلیم و تربیت اسلامی. دوره ابتدایی سال دوم شماره ۲، ۱۳۹۶
- فقیه نصیری، مرجان (۱۳۹۷) محور اصلی توسعه یافته‌گی و خودکفایی، ایرنا
- قدمگاهی، علی (۱۳۸۸). توسعه و پیشرفت از دیدگاه رهبر معظم انقلاب اسلامی، پایگاه بصیرت
- قره باغیان، مرتضی (۱۳۷۰) اقتصاد رشد و توسعه، نشر نی
- کریمی، ادریس ؛ فتورچی، زهرا و حسن‌زاده، محمد (۱۴۰۰). تأثیر تحریم‌های اقتصادی سازمان ملل و ایالات متحده آمریکا بر شاخص فلاکت کشورهای هدف، دوره ۲۱، شماره ۱۹۷-۲۲۹، ۸۱
- کوهن، لوئیس. میشل هالیدی (۱۳۸۰). آمار در علوم تربیتی و تربیت‌بنیان. (علی دلاور، مترجم). انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی.
- محمدی تیمور؛ شاکری؛ عباس؛ سید نورانی؛ سید محمد رضا و کریمی مهرآبادی، محمد صادق (۱۳۹۷). نقش نهادها در افزایش تاب آوری اقتصادی با تأکید بر شرکت‌های دانش‌بنیان؛ فصلنامه مطالعات راهبردی بسیج، دوره ۲۱.
- مردیت گال، والتبور گ و جویس گال (۱۳۸۴) روش‌های تحقیق کمی و کیفی در علوم تربیتی و روانشناسی. (احمدرضا نصر و دیگران، مترجمین) انتشارات دانشگاه شهید بهشتی و (سمت).
- مرزبان، حسن و استادزاد، علی حسین، (۱۳۹۴)، تأثیر تحریم‌های اقتصادی بر تولید و رفاه اجتماعی ایران: رهیافی از الگوی رشد تعمیم یافته تصادفی.

- معین؛ محمد(۱۳۹۳) فرهنگ فارسی، انتشارات امیر کبیر
- موحد، سجاد(۱۳۹۶) بررسی رابطه متقابل رشد جمعیت و خودکفایی و استقلال اقتصادی، پل افند اقتصادی، ۱۳، ۲۵-۲۶
- سند تحول بنیادین آموزش و پژوهش
- مبانی سند تحول بنیادین آموزش و پژوهش.